

Botanistul EMILIAN ȚOPA
1900 – 1987

*Indemnul pentru cunoașterea și iubirea
naturii le datorez mai întâi mamei mele"*
E. Țopa (mscr. 1979)

Reputat botanist, animator ardent al ocrotirii naturii, cadru didactic universitar de vastă cultură, pasionat și competent organizator al grădinilor botanice din țară, cercetător minunțios al florei și vegetației României, călător neobosit pînă în ultimele clipe ale îndelungatei sale vieți, dr. docent Emilian Țopa s-a stins după o scurtă suferință, la Iași, în ziua de 9 februarie 1987, unde a și fost înhumat.

S-a născut la 9 februarie 1900, ca unic copil al părinților Constantin și Elena Țopa din Cuciuru Mic. (fostul județ Cernăuți, azi în U.R.S.S.). A urmat școala primară în satul natal și liceul real din Cernăuți, la care a luat bacalaureatul, în 1921. După efectuarea stagiului militar, urmează cursurile Facultății de științe naturale a Universității din Cernăuți, unde își ia licența în 1925. Între anii 1925–1943 este profesor, în Cernăuți, la Liceul „M. Eminescu”, Liceul de fete, Seminarul pedagogic al Universității și Școala de ofițeri sanitari (1942–1943).

În acest răstimp se căsătorește cu Ștefania Grigorovici. Între anii 1927 – 1940 este asistent de botanică la Universitatea din Cernăuți, la catedra profesorului Mihail Gușuleacu. După un stagiul de specializare la Stațiunea in-

ternațională de geobotanică mediteraneană și alpină (SIGMA) de la Montpellier (1938—1939), sub conducerea marelui cititor al fitocenologiei mondiale J. Braun-Blanquet, obține titlul de doctor în științe, la Universitatea din Cernăuți, cu lucrarea *Vegetația halofilă din nordul României în legătură cu cea din restul țării*, condusă de prof. dr. M. Gușuleac și publicată integral în Buletinul Facultății de Științe din Cernăuți (1939). Pe baza acestei lucrări și a celor publicate ulterior, în 1950 este atestat doctor docent în științe. Datorită evenimentelor istorice din acea perioadă, Emilian Țopa a ocupat diferite posturi în mai multe centre universitare ale țării. În 1940—1941 este asistent de botanică la Universitatea din București iar în 1942—1943 șef de lucrări la cea din Cernăuți unde, în 1944, este și director al Grădinii botanice.

În anii 1945—1946 este conferențiar (cu delegație) pentru botanică aplicată, la Institutul Politehnic „Gh. Asachi” din Iași iar în anii 1946—1947 este conservator la Muzeul Grădinii Botanice din Cluj. Între anii 1948—1953 este conferențiar de geobotanică la Universitatea din Cluj și, concomitent, conferențiar de botanică farmaceutică la Institutul Medico-Farmacologic din Cluj (1948—1951). În perioada 1953—1960 este director al Grădinii Botanice a Universității din Cluj; în 1960 i se oferă postul de profesor de botanică la facultatea de horticultură a Institutului Agronomic din București, dar cere pensionarea; ulterior, fiind solicitat, devine directorul Grădinii Botanice a Universității din Iași (1963—1970), cea mai tinără și cea mai mare din țară. În cei aproape 60 de ani închinăți botanicii, Emilian Țopa a publicat peste 200 articole, studii, recenzii și note științifice, în 43 periodice din țară și (trei) din străinătate, singur sau în colaborare, în numeroase domenii din „Scientia amabilis”: plante utile, corologia și ecologia plantelor, fitocenologie, fitotaxonomie, etnobotanică, ocrotirea naturii și istoria botanicii românești. Debutază cu note floristice despre „Flora acvatică și palustră din Bucovina” (1928) iar apoi se face cunoscut ca un competent botanist prin analiza critică „Bibliografia manualelor românești de botanică” (1936). Democrat convins și înflăcărat patriot, în 1934 publică și mai apoi prezintă prin viu grai, în mai multe orașe, tema „Natura ca factor constitutiv al unității neamului românesc”. După acest turneu de succes, E. Țopa este prezent la aproape toate manifestările științifice dar și la numeroase reuniuni de cultură sau de popularizarea științei, unde a prezentat peste 100 de conferințe în diverse orașe ale țării. Cunoscător al citorva limbi străine, bibliofil pasionat și animator al răspîndirii cunoștințelor practice despre plante, a publicat interesante note despre: *Plantele medicinale din Bucovina* (1942), *Plantele tanante* (1948), *Plantele colorante* (1951), *Gimnospermele decorative din București* (1954), *Plantele melifere* (1960), *Castanul bun* (1966), *Contribuții la flora ornamentală din România* (1979), *Polenul și sporiile ca agenți alergeni* (1977). De asemenea, a redactat *Căluza Grădinii Botanice din Cluj* (1956) și *Căluza monumentelor naturii din Moldova* (1969). Cu înaltă competență dar și cu respect și sinceră admirație pentru opera înaintașilor și contemporanilor săi, a fost unul dintre cei mai fecunzi istoriografi ai botanicii românești, scriind pagini erudite despre: J. Baumgarten, Al. Borza, D. Brândză, A. Buia, A. Coman, M. Gușuleac, S. Fl. Marian, Fr. Netolytzky, E. Nyárady, C. Oescu, E. Pop, R. Popovici, Fl. Porcius, A. Procopianu-Procopovici, I. Prodan ca și despre fostul său mentor de la Montpellier, J. Braun-Blanquet.

A făcut și multe călătorii de studii în străinătate (Franța, Bulgaria, Polonia, Ungaria, U.R.S.S., R.F. Germania, Austria) unde a prezentat și comunicări științifice dintre care unele au fost publicate (*Iris species in the flora of Romania*, Firenze, 1963). Bun cunoscător al florei țării, a participat

la toate cele 10 consfătuiri naționale de geobotanică, cu care ocazie a prezentat referate de sinteză sau a publicat studii de mare interes științific. (*Fineșele seculare din jud. Suceava*, 1967; *Flora și vegetația sărăturilor din Maramureș*, 1971, ș.a.).

Mare amator de excursii, fire prietenoasă și temperament nepotolit în a cerceta frumusețile naturii, denumirile populare și utilizările plantelor din diverse regiuni ale țării, el a cules cu migală și dragoste, un enorm material de date etnobotanice care au constituit cea mai consistentă parte a *Dicționarului etnobotanic* publicat sub redacția lui A. Borza, în 1968. Peregrin neobosit și iscoditor, E. Țopa a lăsat botanicii românești nu numai nepieritoare pagini scrise dar și un inestimabil patrimoniu herbaristic, prin care a făcut cunoscută flora țării noastre în toate continentele; el a contribuit cu cca 5 000 foi de ierbar la „Flora exciccată a României“ editată de Grădina Botanică din Cluj și a inițiat „Flora exciccată a Moldovei și Dobrogei“ editată de Grădina Botanică din Iași, pentru care a colectat cca. 15 000 foi de ierbar; de asemenea, a lăsat ierbare bogate și la Universitățile din Cernăuți și București. Tot lui i se datorează inițiativa de a continua „Buletinul Grădinii Botanice din Cluj“ (fondat de Al. Borza și întrerupt în 1948) cu periodicul de mare prestigiu științific „Contribuții Botanice“ la care a fost redactor al primelor două volume (1958, 1960). În fitocenologia europeană, E. Țopa este consacrat drept primul monograf al vegetației halofile din zona temperată și cenotaxonii creați de el (prin teza de doctorat) ca, de exemplu, *Cl. Puccinellio-Salicornietea* Țopa 39 ș.a. sînt recunoscuți ca valabili și pentru alte țări (cf. : J. Braun-Blanquet, R. Tüxen, G. Wendelberger, R. Soó, E. Oberdorfer, A. Scamoni). În fitotaxonomie, E. Țopa a fost unul dintre truditarii de înaltă erudiție care au elaborat opera națională „Flora R.S. România“, I—XIII, 1952—1976; el singur sau în colaborare a redactat în nouă volume, 207 specii din 91 genuri și 38 familii de plante superioare. Prin diverse note floristice a făcut cunoscută descoperirea a cca 70 specii noi în flora țării și a descris numeroși taxoni noi pentru știință (*Aesculus X hemiacantha* Țopa). Drept recunoaștere a competenței și hărniciei cu care a adunat un imens material din teren i-au fost dedicate unele denumiri de plante (*Centaurea X emilii tzopae* Nyár.) descoperite în țara noastră. O deosebită contribuție a adus E. Țopa la proiectarea, organizarea și plantarea Grădinii Botanice a Universității din Iași, căreia i-a donat și valoroasa lui bibliotecă personală; alături de colaboratori devotați, care l-au înțeles și l-au ajutat, a creat cea mai mare grădină botanică a țării, pe 67 ha de teren gol și neamenajat, ajungînd să cultive (pînă în 1970) peste 14 000 sp. de plante, organizînd schimburi de semințe cu 678 grădini botanice din 130 țări. La 9. II. 1970, cu ocazia retragerii la pensie și a împlinirii vârstei venerabile de 70 de ani, sărbătorit cu căldură și admirație pentru imensa muncă depusă și pentru dăruirea plină de devotament, Senatul Universității ieșene îi conferă un pergament de mulțumire „pentru întreaga activitate depusă în slujba științei, învățămîntului, organizării și dezvoltării Grădinii Botanice ieșene“, în care i s-a ridicat și un bust de bronz. Pe frontispiciul botanicii românești și în conștiința celor ce l-au cunoscut și admirat, numele botanistului Emilian Țopa va rămîne un simbol veșnic al erudiției, al muncii pînă la sacrificiu, al unui om deosebit cu un suflet ales și cu zîmbet cuceritor ca cel al florilor pe care le-a iubit nespus.

D. Militelu și M. Leocov